

André Gide

Dar Kapı

Türkçesi: Alev Er

Roman

M. A. G'ye...

Dar Kapıdan girmeye gayret edin.

Luka İncili, XIII, 24

I.

Başkaları bununla kitap yapabilirdi; ama ben anlattığım hikâyeye can katmak için öyle çok çabaladım ki yeteneğimi tükettim. Bu yüzden çok basitçe sadece anılarımı yazacağım; orasından burasından yırtık yamayıp birleştirmeye çalışmayacağım; böyle bir cilalama için harcanacak çaba onları dile getirmenin vermesini umduğum son bir zevke gölge düşürür çünkü.

Babamı kaybettiğimde on iki yaşında bile değildim. Onun doktorluk yaptığı Le Havre'da yaşaması için hiçbir sebep kalmayan annem daha iyi öğrenim görürüm umuduyla Paris'e yerleşmeye karar verdi. Luxembourg Bahçesi yakınlarında küçük bir daire kiraladı, bizimle birlikte yaşamak için Miss Ashburton da yanımıza geldi. Ailesinden kimsesi olmayan Miss Flora Ashburton annemin önce öğretmeni, sonra yoldaşı, kısa süre sonra da dostu olmuştu. Yas giysisinden başka şey giydiğini görmediğim birbirinden tatlı ve hüzünlü bu iki kadınla yaşıyordum. Bir gün, sanırım babamın ölümünden epeyce sonraydı, annemin sabahlık bonesine siyah yerine mor kurdelâ taktığını görünce haykırmıştım:

“Of anne! Bu renk sende öyle kötü durmuş ki!”

Ertesi gün yine siyah kurdelâsını takmıştı.

Bünyem hassastı. Yorulmayayım diye ellerinden geleni yapan annemle Miss Ashburton'un bu titizlenmesi beni tembelin teki yapmadıysa, sebebi çalışmaktan gerçekten zevk alıyor olmamdır. Baharın ilk güzel günleriyle birlikte ikisi de benzimi solduran bu şehri bir an önce terk etmem gerektiğini koyardı akıllarına; haziran ortasına doğru da dayım Bucolin'in yazın bizi ağırladığı Le Havre yakınında Fongueusemare'a gitmek üzere yola çıkardık.

Bucolinlerin ne çok büyük, ne çok güzel, öteki pek çok Normandiya bahçesinden farklı hiçbir özelliği olmayan bir bahçe içindeki iki katlı beyaz evi geçen yüzyıldan kalma kır evlerini andırırdı. Yirmi kadar büyük pencere bahçenin ön cephesine, doğuya açılırdı; bir o kadar da arkaya açılırdı ama yanlarda pencere yoktu. Küçük kare pencere camlarından yeni takılmış bazıları yeşil, donuk görümlü eskilere göre pırıl pırıldı. Kiminde aile büyüklerinin "kabarık" dediği kusurlar vardı; oradan bakınca ağaç dağılmış, yoldan geçen posta memuru aniden kamburu çıkmış gibi görünürdü.

Dikdörtgen bahçe duvarla çevriliydi. Evin önünde epey geniş, gölgeli, kum ve çakıl döşeli bir yolla bölünmüş bir çimenlik vardı. Bu taraftaki duvar bahçeyi tümüyle saran çiftlik avlusunu görülebilirdi diye biraz alçak tutulmuştu. Çiftliğin sınırlarını da yöre tarzına uygun, iki sıra gürgen ağaçlı bir yol çizirdi.

Bahçe evin arkasında, batıya bakan tarafta daha bir keyifli serpilip yayılmıştı. Sıra sıra ağaçların önünde güneye uzanan çiçeklerle şenlenmiş patikayı denizden gelen rüzgârlardan kalın Portekiz defnesi ve başka türde bir ağaç perdesi korurdu. Kuzey duvarı boyunca uzanan başka bir yol da dalların arasında kaybolurdu. Kuzenlerim "kara yol" derdi ona ve akşamın alacakaranlığında orada gezmeyi kolay kolay göze alamazlardı. Her iki yol da iki basamak inip bahçenin aşa-

ğı kesimlerine devam eden bostana ulaşırdı. Sonra, bostanın sonlarına doğru, gizli küçük bir kapının açıldığı duvarın öteki tarafında küçük bir koruluk vardı ve sağlı sollu kayın ağaçlı yol burada son bulurdu. Batı yönündeki sahanlıktan bakınca korunun üstünden silme ekin kaplı platoyu seyrederdiniz hayranlıkla; çok uzak olmayan ufuk çizgisinde de küçük köy kilisesini, akşam rüzgârsız havalarda ise birkaç evden tüten dumanı.

Güzel yaz akşamlarında yemekten sonra “alt bahçe”ye inerdik. Küçük gizli kapıdan çıkıp ağaçlı yolda çevreyi biraz yukarıdan gören bir banka kurulurduk; az ileride, terk edilmiş bir kireç ocağının hasır damının altında da dayım, annem ve Miss Ashburton otururdu; önümüzde uzanan küçük vadiyi sis kaplamış olur, gökyüzü daha uzak korunun üstünde altın gibi parlardı. Bahçenin çoktan kararmış dip köşelerinde vakit geçirirdik sonra. Dönünce yengemi salonda bulurduk; neredeyse hiç gelmezdi bizimle akşam gezmesine... Biz çocuklar için gece orada biterdi; ama ana babalarımızın epeyce geç bir saatte odalarına çıktığını duyduğumuzda biz çoğu kez odalarımızda hâlâ bir şeyler okuyor olurduk.

Günün bahçede olmadığını hemen tüm saatlerini “okuma odası”nda, dayımın okul sıraları yerleştirdiği ofisinde geçirirdik. Kuzenim Robert ve ben yan yana çalışırdık, arkamızda da Juliette ve Alissa olurdu. Alissa benden iki yaş büyük, Juliette ise bir yaş küçüktü; dördümüzün en küçüğü Robert’di.

Yazmak istediğim ilk anılarım bunlar değil, ama hikâyemle ilgisi olanlar sadece bunlar. Diyebilirim ki hikâye gerçek anlamda babamın öldüğü yıl başlıyor. Tuttuğumuz yasla, kendi üzüntümle değilse bile en azından annemin kederli halini görerek uyarılmış hassasiyetim yeni heyecanlara hazırlıyordu belki de beni: Erken olgunlaşmışım; o yıl yine Fon-

guesemare'a geldiğimizde Juliette ve Robert gözüme pek çocuk göründüler, ama Alissa'yı görür görmez anladım; artık çocuk değildik.

Evet, tam da babamın öldüğü yıldır; gelişimizin ardından annemle Miss Ashburton arasında geçen bir konuşmadan biliyorum ki belleğim beni yanıltmıyor. Annemin arkadaşıyla konuştuğu odaya bir anda girivermiştim; yengemle ilgili konuşuyorlardı; annem onun yas tutmamasına ya da yastan çabuk çıkmasına alınmıştı. (Doğrusunu söylemek gerekirse Bucolin yengemi siyahlar içinde düşünmek ne kadar imkânsızsa annemi açık renk giysiyle hayal etmek de aynı ölçüde öyle). O geldiğimiz gün de muslin bir elbise vardı Lucile Bucolin'in sırtında anımsayabildiğim kadarıyla. Miss Ashburton her zamanki yatıştırıcı tavrıyla annemi sakinleştirmeye, duruma uygun bir gerekçe bulmaya çalışıyordu endişe içinde:

"Beyaz da yas alameti sayılır ne de olsa."

"Omuzlarına attığı o kırmızı şalı da 'yas'tan sayıyorsunuz yani öyle mi? Flora, delirtmeyin beni," diye bağıırıyordu annem.

Ancak tatilden tatile görüyordum yengemi ve hep o ince ve açık denebilecek şeyler giyiyor olmasının sebebi de kuşkusuz sıcak yaz havasıydı. Ama annemi isyan ettiren çıplak omuzlarına attığı şalın yakıcı renginden çok yengemin dekoltesiydi.

Çok güzel kadındı Lucile Lucolin. Sakladığım küçük bir portresi kızlarının ablası gibi duran o pek genç halinin kanıtı âdetâ; hep yaptığı gibi yan oturmuş, başını sol eline doğru hafifçe eğip edayla kıvrıldığı küçük parmağını dudağına götürmüştü. Ensesine dökülmüş gibi duran dalgalı saçlarını büyük delikli bir ağ fileyle toplamış; yuvarlak yaka oyuğunda,

siyah kadife yumuşak bir kurdelânın ucunda İtalyan mozağinden bir madalyon sarkıyor. Büyük fiyonklu siyah kadife kemeriyle bağcığından iskemlenin arkalığına astığı geniş kenarlı hasır şapka çocuksu halini daha bir vurgular gibi. Sarkıttığı sağ elinde kapalı bir kitap tutuyor.

Lucile Bucolin bir kreol kadınıydı; anne ve babasını ya hiç görmemiş ya da çok küçükken kaybetmiş. Annemin daha sonra bana anlattığına göre henüz çocukları olmayan Pastör Vautier ve karısı bu terk edilmiş ya da öksüz kız çocuğunu yanlarına almış, kısa süre sonra Martinik'ten ayrılınca da Bucolin ailesinin yaşadığı Le Havre'a getirmişler. Vautier ve Bucolinler iyi görüşürmüş; dayım o sırada yabancı bir ülkede banka memuruymuş, ancak üç yıl sonra ailesinin yanına döndüğünde görmüş küçük Lucile'i; anında tutulmuş, ailesinin ve annemin itiraz ve sızlanmalarına aldırmadan evlenme teklif etmiş. Lucile o zaman on altısndaymış. O arada Madam Vautier'nin de iki çocuğu olmuş ve karakteri aylar içinde tuhaflaşan evlatlık ablanın çocukları kötü etkilemesinden korkarmış; dahası karı kocanın evin geçimini sağlayacak kaynakları da daralmışmış... Bunları erkek kardeşinin evlilik teklifini Vautier'lerin neden büyük bir sevinçle karşıladığını açıklamak için bana annem anlattı. Ama üstüne üstlük genç Lucile ailesini de zor durumda bırakmış olmalı. Le Havre sosyetesini bu son derece çekici kıza nasıl davrandığını kolayca gözümün önüne getirebilecek kadar iyi tanırım. Sonradan yumuşak huylu, ağırbaşlı olduğu kadar da saf biri olarak tanıdığım Pastör Vautier, entrikaya akli ermeyen, kötülük karşısında tümüyle savunmasız bu mükemmel insan büyük çaresizlik yaşamış olmalı. Madam Vautier için ise tek kelime edemem, çünkü aşağı yukarı benimle aynı yaşta ve sonradan dostum olacak dördüncü çocuğunu doğururken ölmüş...